

טיוטת חוק קביעת הזמן (תיקון), התשע"א-2011 - הסמכת ועדת השרים לענייני חקיקה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם :

- א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק קביעת הזמן, התשע"א-2011 (להלן : החוק), המצ"ב.
- ב. להסמיך את ועדת השרים לחקיקה לאשר על דעת הממשלה את הנוסח הסופי של הצעת החוק.
- ג. בהתאם לסעיף 113(ג) לתקנון הכנסת, לבקש מוועדת הכנסת להקדים את הדיון בהצעת החוק.

דברי הסבר

הצעת חוק קביעת הזמן, התשע"א-2011 (להלן: החוק), מבקשת לבצע הגדרה והרחבה של התקופה בה הזמן בישראל יקדים את זמן יקום מותאם בשלוש שעות ("שעון קיץ") בהתאם להוראות החוק. התיקון מוצע בהמשך ובהתאם להמלצות ועדה מקצועית שמונתה על ידי שר הפנים לבחינת ההסדרים והזמנים הראויים להפעלת שעון קיץ בישראל בראשותו של מר דוב קהת. הצעת החוק מציעה לקבוע את התקופה להחלת "שעון הקיץ" באופן שהוא יחול בכל שנה בין יום שישי שלפני יום ראשון האחרון בחודש מרץ בשעה 02:00, לבין יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00. כן מוצע לקבוע כי ככל שחל יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר במהלך ראש השנה, תוארך התקופה האמורה בסעיף קטן (א) עד ליום שני הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00. כפי שנאמר בהמלצות וועדת קהת, באמצעות התיקון המוצע, תוארך תקופת שעון הקיץ ל-193 יום בממוצע לעומת 182 יום בממוצע על פי המצב החוקי התקף. בכדי לאפשר את השלמת הליכי החקיקה כך שהחוק יכנס לתוקף ויופעל עוד השנה, מוצע להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק לדון בטיטוט החוק האמורה ולאשר אותה על דעת הממשלה, ולהגישה מיד לכנסת. כן מוצע בהתאם לסעיף 113(ב) לתקנון הכנסת לפטור את הצעת החוק מחובת הנחה ולהאיץ את הדיונים בה.

דו"ח ועדת קהת מצורף להצעת ההחלטה.

נתונים תומכי החלטה ומידע מחקרי

המלצות ועדת קהת

היבטים ביצועיים

לא רלבנטי

השפעות אפשריות להחלטה (כלכלה, חברה, סביבה וממשל)

ועדת קהת בחנה בין את השפעות שעון הקיץ על הכלכלה, הבריאות ואיכות החיים וקבעה כי לא נמצאו מחקרים הקובעים ממצאים חד ערכיים, התומכים או סותרים קשר סיבתי בין הפעלת שעון קיץ להשפעות כלשהן על תחומי החיים.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

לא רלבנטי

חלופות להצעת ההחלטה

אין

הזיקה שבין ההצעה לבין יעדי הממשלה

לא רלבנטי

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

לא רלבנטי

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה
חוות דעת היועץ המשפטי של משרד הפנים מצורפת.

מוגש על-ידי שר הפנים

כ"ז בסיון, התשע"א

29 ביוני 2011

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה:

חוק קביעת חומן(תיקון), התשע"א-2011

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטית המשפטית:

הצעת חוק קביעת חומן, התשע"א-2011 (להלן: החוק), מבקשת לבצע הגדרה וזרחבה של התקופה בה חומן בישראל יקדים את זמן יקום מותאם בשלוש שעות ("שעון קיץ") בהתאם להוראות החוק.

התיקון מוצע בתמשך ובהתאם להמלצות ועדה מקצועית שמונתה על ידי שר הפנים לבחינת ההסדרים והזמנים הראויים להפעלת שעון קיץ בישראל בראשותו של מר דוב קחת.

הצעת החוק מציעה לקבוע את התקופה להחלת "שעון הקיץ" באופן שהוא יחול בכל שנה בין יום שישי שלפני יום ראשון האחרון בחודש מרץ בשעה 02:00, לבין יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00.

כן מוצע לקבוע כי ככל שחל יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר במהלך ראש השנה, תוארך התקופה האמורה בסעיף קטן (א) עד ליום שני הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00.

כפי שנאמר בתמצות וועדת קהת, באמצעות התיקון המוצע, תוארך תקופת שעון הקיץ ל - 193 יום בממוצע לעומת 182 יום בממוצע על פי המצב החוקי הנתקף.

בכדי לאפשר את השלמת הליכי החקיקה כך שהחוק יכנס לתוקף ויופעל עוד השנה, מוצע להסמין את ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק לדון בטיוטת החוק האמורה ולאשר אותה על דעת הממשלה, ולהגישה מיד לכנסת. כן מוצע בהתאם לסעיף 113(ב) לתקנון הכנסת לפטור את הצעת החוק מחובת הנחה ולהאיץ את הדיונים בה.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ידרכי מתוכם:

אין

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

לא רלבנטי

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

אין מניעה משפטית על אישור ההחלטה.

א.ה.ג. סגן
חתימה

היועץ המשפטי
תפקיד

יהודה זמרת
שם

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

הצעת חוק קביעת הזמן (תיקון), התשע"א-2011.

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

תיקון חוק קביעת הזמן, התשע"א-2011 (להלן: **החוק**), תוך הגדרה והרחבה של התקופה בה הזמן בישראל יקדים את זמן יקום מותאם בשלוש שעות ("שעון קיץ") בהתאם להוראות החוק.

התיקון מוצע בהמשך ובהתאם להמלצות ועדה מקצועית שמונתה על ידי שר הפנים לבחינת ההסדרים והזמנים הראויים להפעלת שעון קיץ בישראל בראשותו של מר דוב קהת.

ג. עיקרי החוק המוצע

החוק מציע לקבוע את התקופה להחלת "שעון הקיץ" באופן שהוא יחול בכל שנה בין יום שישי שלפני יום ראשון האחרון בחודש מרץ בשעה 02:00, לבין יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00.

כן מוצע לקבוע כי ככל שחל יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר במהלך ראש השנה, תוארך התקופה האמורה בסעיף קטן (א) עד ליום שני הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00.

כפי שנאמר בהמלצות וועדת קהת, באמצעות התיקון המוצע, תוארך תקופת שעון הקיץ ל – 193 יום בממוצע לעומת 182 יום בממוצע על פי המצב החוקי התקף.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

תיקון סעיף 3 לחוק

ה. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה

אין

ו. השפעת החוק על תקנים במשרדי הממשלה ועל ההיבט המנהלי

אין

ז. הערות משרדי הממשלה

לא התקבלו הערות.

ח. עמדת היועץ המשפטי לממשלה

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ) סמך ידו על הצעת החוק, מבחינה משפטית.

ז. להלן נוסח החוק המוצע

הצעת חוק מטעם הממשלה:

הצעת חוק קביעת הזמן (תיקון מס' ...), התשע"א-2011

1. בחוק קביעת הזמן, התשנ"ב-1992¹ (להלן – החוק העיקרי), במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

(א) בכל שנה בין יום שישי שלפני יום ראשון האחרון בחודש מרץ בשעה 02:00, לבין יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00, יוקדם הזמן בישראל בשעה אחת נוספת, כך שיקדים את זמן יקום מתואם בשלוש שעות.	הקדמת הזמן 3 בישראל"
---	----------------------------

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), חל יום ראשון הראשון לאחר יום 1 באוקטובר במהלך ראש השנה, תוארך התקופה האמורה בסעיף קטן (א) עד ליום שני הראשון לאחר יום 1 באוקטובר בשעה 02:00.

¹ ס"ח תשנ"ב 1389, ס"ח תשס"ה 1987;

מדינת ישראל
משרד הפנים

הוועדה לבחינת הסדרים הקבועים בחוק קביעת הזמן

דוח הוועדה לבחינת משך תקופת שעון הקיץ

ירושלים, סיון התשע"א, מאי 2011

תוכן העניינים

3	תודות.....
4	כתב מינוי הוועדה.....
5	נוסח פניית הוועדה לציבור לשמיעת עמדותיו.....
6	פרוט תהליך עבודת הוועדה.....
7	חומר רקע אודות שעון קיץ.....
7	שעון הקיץ- רקע כללי.....
8	הנהגת שעון קיץ בעולם.....
9	היבטים כלכליים בהנהגת שעון קיץ.....
9	חסכון פוטנציאלי באנרגיה.....
10	עליה בפריזון העבודה והייצור.....
10	התרחבות בפעילות המסחרית.....
10	בריאות הציבור.....
10	תחלואה.....
11	שיפור איכות השינה.....
11	תאונות דרכים.....
12	איכות חיים ובילוי בשעות הפנאי.....
12	סיכום (רקע שעון הקיץ).....
13	שעון הקיץ בישראל.....
14	מועדי שעון הקיץ בישראל בשנים הקרובות ע"פ החוק הקיים.....
14	ועדות אשר עסקו בנושא שעון הקיץ בישראל.....
14	(1) ועדת מנכ"לים שמונתה ע"י מר יצחק רבין ז"ל ב- 1976.....
14	(2) ועדת צימרמן 1976.....
14	(3) וועדת השר ברעם 1983.....
14	(4) דו"ח מבקר המדינה 1983.....
15	(5) ועדת מעקב שמינה השר נבון 1986.....
15	(6) ועדת מרקוביץ 1998.....
16	עמדות הציבור.....
18	נימוקים שהועלו בעניין משך תקופת שעון הקיץ.....
	הצעות ספציפיות למשך תקופת שעון הקיץ שהועלו בפני הוועדה ונתמכו בנימוקים משמעותיים.....
19	(1) שמירת המצב הקיים.....
19	(2) התאמת תקופת שעון הקיץ לתקופה שבין ימי השוויון.....
19	(3) החלת שעון הקיץ בתקופה שבין 1.4 ל 10.10.....
19	(4) החלת שעון הקיץ בתקופה שבין 1.4 ל 15.10.....
20	(5) התאמת שעון הקיץ לנהוג באירופה.....
20	סקר מכון דחף לעמדות הציבור.....
21	סיכום ומסקנות.....
24	המלצות הוועדה.....
25	

הוועדה לבחינת משך תקופת שיעון הקיץ

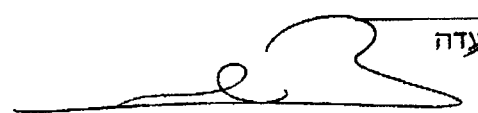
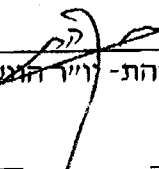

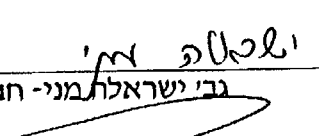
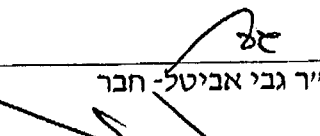
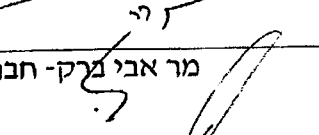
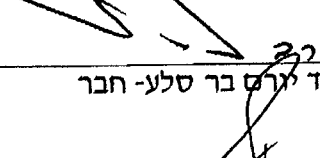
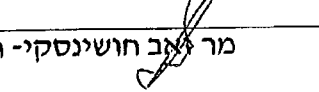
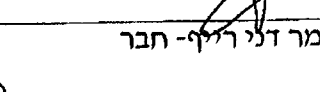
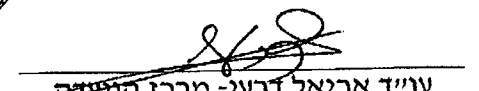
אנו חברי הוועדה מתכבדים בזאת להגיש לך את דו"ח הוועדה וכן בנספח את כל החומר שהוגש לוועדה בעת עבודתה.

מתוך הכרה בחשיבות הנושא פעלה הוועדה באופן מקצועי ויסודי על מנת להגיע לכל מידע זמין בנושא. הוועדה אפשרה לציבור לפנות אליה בכתב ואף זימנה פונים אחדים להציג עמדתם בפניה.

הוועדה ערכה סקר עמדות הציבור בסיוע חב' סקרים מוכרת ומקצועית. הוועדה עיינה בדוחות הוועדות שקדמו לה ולמדה את עבודתם ובעיקר את דו"ח וועדת מרקוביץ שהתבסס על עבודה מקיפה.

המלצתה העיקרית של הוועדה הוא לקבוע מועדים קבועים למשך שיעון הקיץ על מנת למנוע השינויים הגדולים במשך התקופה כפי שהם מתקיימים על פי החוק הקיים.

בכבוד רב,

 מר חזי צאיג- חבר	 דב קהת- דו"ח הוועדה	 פרופ' עלי מרצבך- חבר
 גבי ישראל-מני- חברה		 ד"ר גבי אביטל- חבר
 מר אבי מרק- חבר		 ד"ר יורם בר סלע- חבר
 מר יואב חושינסקי- חבר		 מר דני ריקי- חבר
 ד"ר אריאל דרעי- מרכז הוועדה		

תודות

יו"ר הוועדה, מרכז הוועדה וחבריה מודים :

למר שלמה ותרי- יועץ מנכ"ל משרד הפנים

לגב' אפרת אורבך- דוברת המשרד

לגב' טלי קסלסי- מנהלת לשכת המשנה למנהל הכללי

על הסיוע הרב שהגישו לוועדה ואשר איפשר לוועדה למלא תפקידה.

כמו כן מגיעות תודות לכל האזרחים אשר טרחו ופנו לוועדה, אלו שהופיעו בפניה ואלו שהפנו לוועדה חומר מקצועי.

כמו כן, תודות למשרד החוץ שסייע לוועדה לקבל חומר מקצועי ממדינות שונות בעולם.

סגן ראש הממשלה ושר הפנים

י"ט באדר א' התשע"א
23 בפברואר 2011
שר. 2069-2011

לכבוד
לכבוד

מר דב קהת – לשעבר מנכ"ל משרד הפנים.
פרופ' עלי מרצבך – ראש מערך המכללות, אוני' בר אילן.
ד"ר גבי אביטל – לשעבר המרען הראשי למשרד החינוך.
עו"ד יורם בר סלע – לשעבר משנה ליועץ המשפטי.
מר דני רייף – סמנכ"ל משאבי אנוש משרד הפנים.
מר אבי ברק – נציג התאחדות התעשיינים.
מר זאב חושינסקי – נציג הסתדרות העובדים.
מר חזי צייג – מנהל מרכז ההשקעות משרד התמ"ת.
גב' ישראלה מני, נציגת לשכות המסחר

שלום רב,

הנדון: הנדון: כתב מינוי לבחינת הסדרים הקבועים בחוק קביעת הזמן השנתי – 1992.

ברצוני למנות אתכם כחברים בוועדה ציבורית לבחינת הסדרים להפעלת שעון הקיץ בישראל.
כיו"ר הוועדה יתמנה מנכ"ל משרד הפנים לשעבר מר דב קהת שיקבע את סדרי עבודתה, לוחות הזמנים לפעילותה וכל עניין אחר שיידרש.
אבקש כי פעילות הוועדה תתמקד בבחינת ההסדרים והזמנים הראויים להפעלת שעון הקיץ בהתחשב במטרתו המרכזית, במאפייניה הייחודיים של האוכלוסייה בישראל ובהשוואה לנעשה במדינות אחרות בעלות מאפיינים דומים.
עם זאת רשאי יו"ר הוועדה לבקש לבחון כל סוגיה נוספת שתעלה בעניין זה במהלך דיוני הוועדה.

לצורך עבודתכם הינכם רשאים לקבל הצעות מטעם הציבור, להיוועץ בכל גורם רלוונטי ולשמוע כל גורם בעל עניין ע"פ שיקול דעתכם.
הלשכה המשפטית במשרד הפנים תעמוד לרשותכם בכל סוגיה מהותית או משפטית שתתעורר במהלך דיוני הוועדה.

את עבודת הוועדה ירכז עו"ד אריאל דרעי.
אבקש כי תגישו את מסקנותיכם לעיוני בתוך שלושים יום.

בכבוד רב,

אליהו ישי

אליהו ישי

העתק: מזכירות הממשלה

נוסח פניית הוועדה לציבור לשמיעת עמדותיו

משרד הפנים

**פנייה לציבור להשמיע עמדתו
בדבר ההסדרים והזמנים
הראויים להפעלת שיעון חקיק**

הוועדה לבחינת הסדרים הקבועים בחוק קביעת הזמן תשנ"ב-1992

סגן ראש הממשלה ושר הפנים מר אליהו ישי מינה ועדה ציבורית בראשותו של מר דב קהת לשעבר מנכ"ל משרד הפנים לבחינת ההסדרים והתנאים הקבועים בחוק לקביעת הזמן תשנ"ב-1992.

הוועדה התבקשה ע"י השר להתמקד בבחינת ההסדרים והזמנים הראויים להפעלת שיעון חקיק, בהתחשב במטרות המרכזיות, במאפייני הייחודים של האוכלוסייה בישראל ובחששותה לעשש במדיניות בעלות מאפיינים דומים.

מניות לוועדה יש לשלח לכתובת: הוועדה לבחינת הסדרי חוק קביעת הזמן לשכת השר, משרד הפנים רח' קמח 2 קריית הממשלה ירושלים מיקוד 1050, פקס: 02-5068378 או לכתובת מייל: aroldere@qmail.co.il עד ליום ראשון ז' אדר ב' תשנ"א 19.3.2011.

נוסח הפניות יהיה בהיקף שלא יעלה על 120 מילים, בצירוף מסמכים נדרשים.

בכבוד רב,
נח"ד אריאל דרעי
מרכז הוועדה

תהליך עבודת הוועדה

שר הפנים מר אליהו ישי מינה את הוועדה לבחינת משך תקופת שיעון הקיץ ביום 23.2.11 כפי שמופיע בכתב המינוי הרצ"ב הוועדה התבקשה להגיש המלצותיה בתוך 30 יום.

הוועדה בישיבתה הראשונה קבעה סדרי עבודתה והגיעה למסקנה כי אין באפשרותה לסיים העבודה בזמן קצר כל כך. אשר על כן פנתה לשר בבקשה להאריך תקופת עבודתה והתחייבה למסור המלצותיה לא יאוחר מיום 3.5.11. השר אישר בקשת הוועדה.

בהתמשכות עבודת הוועדה בשל הפניות הרבות ורצון הוועדה לשמוע עדים נוספים, עבודתה התמשכה מעבר למועד הנ"ל וזאת בהתאם לאישור השר.

הוועדה החליטה:

(1) לפנות לציבור באמצעות כלי התקשורת ואכן ב 2.3.11 פורסמו פניות לציבור הרחב להביע עמדתו- נוסח הפניה לציבור רצ"ב.

(2) לרכז מידע מחקרי קיים בנושא.

(3) לזמן נציגים העשויים לייצג עמדות הציבור. כפי שהשתקפו מפניות הציבור וכן מומחים שייאותרו להופיע בפני הוועדה.

(4) לקיים סקר ע"י חברת סקרים מקצועית לברר את עמדות הציבור.

(5) לקיים דיונים פנימיים בסוגיות השונות בין חברי הוועדה בינם לבין עצמם.

הוועדה קיימה שבע ישיבות (הישיבה הראשונה נעשתה בתקשורת ממוחשבת). הוועדה שמעה כאמור נציגי ציבור, מומחים, אנשי תקשורת ועוד (סה"כ 11 הופיעו בפני הוועדה). אל הוועדה הופנו כ- 350 מכתבים בהם הובעו עמדות שונות. חלק גדול מהמכתבים כללו עמדה מבלי לנמקה וחלק קטן מהמכתבים כלל גם נימוקים לעמדה. הוועדה החליטה כאמור לבצע סקר של עמדות הציבור וקבעה את הנושאים שיש לבחון. הסקר נערך על ידי חברת "דחף". מידע על הסקר ראה בהמשך הדו"ח.

הוועדה ריכזה כאמור חומר על מחקרים בתחום וכן על עבודות ועדות קודמות שעסקו בנושא. מידע על כך ראה בהמשך. הוועדה קיימה דיון מסכם על עבודתה והחליטה על ההמלצות כפי שהן מופיעות בראשית הדו"ח ובפרק הסיכום וההמלצות.

חומר רקע

הוועדה קיבלה לידה הצעות החוק אשר היוו את הבסיס להחלטת השר לבחינת משך תקופת שעות הקיץ. **עותקים מההצעות ראה בנספח לדו"ח.** הוועדה ריכזה באמצעות מרכז הועדה וחבריה חומרים רלוונטיים שהומצאו לה כגון:

- סקירת מחקר מהכנסת.
- חומרים זמינים באינטרנט.
- דוחות וממצאים של וועדות קודמות.
- מחקרים מחו"ל.
- חומר שהוגש ע"י הציבור.

שעות הקיץ - רקע כללי

בעת העתיקה בה עיקר הכלכלה התבססה על חקלאות, עיקר התפקוד התנהל בשעות האור. ברומא העתיקה חולקו שעות האור ל- 12 יח' שוות כאשר הראשונה החלה בזריחה, מה שחייב לשנות אורך השעה בהתאם לעונות השנה (השעה נעה בישראל בין 75 דקות מודרניות ל 44 בלבד). רעיון שעות הקיץ עלה לראשונה בשנת 1784 ע"י בנג'מין פרנקלין בעת כהונתו כשגריר בצרפת. אולם הראשון שהעלה את רעיון שעות הקיץ כפי שהוא מוכר לנו היום היה ג'ורג' ורנון האדסון מניו זילנד (George Vernon Hadson) אשר ב 16 באוקטובר 1895 הציע להקדים את השעות בשעתיים במשך חודשי הקיץ. בשנת 1907 הועלה הרעיון גם בבריטניה ע"י ויליאם וילט. ההצעות שהוגשו בתקופה ההיא הן בפרלמנט הבריטי והן לבית הנבחרים האמריקאי נדחו.

ב 30 באפריל 1916 הונהג שעות קיץ בגרמניה ובשטחים שהיא כבשה. במאי 1916 אומץ הרעיון בבריטניה ובשנת 1917 הצטרפו ליוזמה גם רוסיה וארה"ב, כאשר הבסיס לכך היה הרצון לחסוך בפחם שהיה במחסור בעת המלחמה. במהלך המאה העשרים ובתחילת המאה העשרים ואחת מדינות רבות הנהיגו וביטלו חליפות את שעות קיץ.

נכון להיום מונהג שעות קיץ כמעט בכל מדינות אירופה, בצפון אמריקה, באוסטרליה, בניו זילנד, במספר מדינות בדרום אמריקה ובמזרח התיכון (לא בסין ולא ביפן).

הנהגת שעות קיץ בעולם

מדינה	תחמלה	שנים
ארה"ב	14.3	7.11
קנדה	14.3	7.11
מקסיקו	4.4	31.10
אירופה	28.3	31.10
רוסיה (שונה למשך כל השנה)	28.3	31.10
קובה	14.3	31.10
אזרבייג'ן	28.3	31.10
אירן	22.3	22.9
ארמניה	28.3	29.10
ירדן	26.3	29.10
לבנון	28.3	31.10
סוריה	2.4	29.10
מצרים	30.4	10.8
ישראל 2011	1.4	2.10

למרות העובדה שנכון להיום מדינות רבות בעולם מנהיגות שעות קיץ על בסיס קבוע ובמועדים קבועים וידועים מראש וזאת על ידי הזזת השעות קדימה בשעה אחת בתקופת מרץ-אפריל והחזרתו בשעה אחת אחורה באוקטובר, הרי שסוגיית שעות הקיץ עולה מעת לעת לדיון ציבורי.

בכל העולם מתנהלים מעקבים על יישום שעות הקיץ ותגובת הציבור אליו. יתרה מכך לא חדל הוויכוח לא רק באשר למשך תקופת שעות הקיץ אלא על עצם הצורך והחיוניות בהפעלתו. מצד אחד אנו נחשפים לטיעונים התומכים בקיום שעות הקיץ וכן בקיומו תקופה ארוכה ככל האפשר ומאידך נחשפים אנו לגישה הטוענת ששעות הקיץ הוא מיותר ואם מפעילים אותו ראוי להפעילו בתקופה הקצרה בזמן ששעות האור מצומצמות במיוחד (ע"פ שעות חורף). בטיעונים בעד ונגד שעות הקיץ ובמחקרים השונים שניסו להתמודד עם הנושא נדונו בעיקר הסוגיות הבאות:

- היבטים כלכליים.
- היבטים הקשורים לבריאות הציבור.
- היבטים הקשורים באיכות חיים ובילוי בשעות הפנאי.

היבטים כלכליים

תחת כותרת זו נעשה ניסיון לבחון שלוש סוגיות עיקריות

1. חיסכון באנרגיה.
2. עלייה בפריון העבודה והייצור.
3. התרחבות בפעילות כלכלת המסחר.

חיסכון באנרגיה

הנחת היסוד של מחקרים שעסקו בעבר בתחום זה הייתה כי צמצום השימוש בתאורה עקב הפעלת שיעון קיץ טומן בתוכו חיסכון משמעותי בצריכת החשמל ואכן מחקרים הצליחו להראות כי אם מבודדים את תחום התאורה ניתן להציג חיסכון מסויים. אולם בראייה כוללת של צריכת אנרגיה התברר כי אין חיסכון כזה וזאת משתי סיבות;

- א. בעבר נעשה שימוש מופחת בתאורה במשרדים ומפעלים וכיו"ב בשעות אור.
- ב. בעבר נעשה שימוש מופחת במזגנים.
- ג. כיום במקומות רבים משתמשים בחשמל בכל שעות היום, הן בבתים פרטיים, הן בחנויות, הן בקניונים והן במפעלים. כמו כן קיים שימוש רב במזגנים לאורך כל שעות היום וכל זאת במיוחד בחודשי הקיץ.

המצב המעודכן להיום הוא שאין חיסכון באנרגיה או שהחיסכון הוא שולי. יתרה מכך במחקר כולל שנעשה באוסטרליה בשנים 2006-2007 נמצא כי בתקופת הפעלת שיעון הקיץ צריכת האנרגיה עלתה ב 0.6%. גם במחקר שנערך באחרונה בארה"ב באינדיאנה מראה על תוצאות דומות (ראה סקירת מחקרים של מח' המחקר של כנסת ישראל).

עוד ניתן לומר כי לא הוצג לוועדה שום מחקר מדעי בעל תוקף המהווה תמיכה מובהקת לכאן או לכאן.

עלייה בפריון העבודה והייצור

מחקרים שונים ניסו לבחון השפעת שיעור הקיץ על עליה בפריון העבודה והייצור ואף היו כאלו שטענו כי זיהו עלייה כזו. אולם מחקרים אלו לא הצליחו לבודד משתנים שונים והשפעתם ולמעשה לא מוכרים מחקרים תקפים העשויים לתמוך בטענה זו ככלל ולאמוד ההשפעה הכלכלית במיוחד.

התרחבות בכלכלת המסחר

באופן כללי הטענה היא כי ככל שיש יותר שעות אור אנשים קונים יותר, הגברת הקניה מגבירה את הפעילות הכלכלית ובכך תורמת לשיפור הכלכלה.

לטענה זו ישנה תגובת נגד האומרת כי דווקא משתנים אחרים משפיעים על הגברת הקניה כגון: חופשת הקיץ ו/או החגים ולא דווקא שיעור הקיץ. עוד נטען כי קניית יתר הפוגעת ב% החיסכון, לא בהכרח טובה למשק. מכל מקום גם בתחום זה לא הצליחה הוועדה לקבל מחקר מדעי תקף שיתמוך במי מהצדדים.

בריאות הציבור

בתחום זה נהוג לדון במספר סוגיות כגון:

א. תחלואה.

ב. שינה ושיעור ביולוגי.

ג. תאונות דרכים.

למעשה לכל אחת מהסוגיות הנ"ל גם היבטים כלכליים מגוונים.

תחלואה

אחד הטיעונים שנהוג להעלות בהקשר לשיעון קיץ הוא כי המעבר לשיעון קיץ מצמצם את התחלואה ובעיקר מצמצם היקף ההתאבדויות (מחובר גם לסוגיית דיכאון חורף). אולם גם בתחום זה קיימים מחקרים הטוענים את ההיפך. ספציפית בנוגע להתאבדויות נטען כי בתקופות המעבר ישנה עלייה דרמטית בהיקף ההתאבדויות, כמות המקזזת את הירידה אותה מזהים בתקופת הקיץ.

מכל מקום גם בסוגיה זו אין מחקרים התומכים בהיפותזה כזו או אחרת.

שיפור איכות השינה

אחד הטיעונים שעולים בהקשר להשפעות שיעון הקיץ הוא כי שיעון הקיץ משפיע לטובה על איכות השינה וכתוצאה מכך משתפרת הערות הגורמת לריכוז טוב יותר ולפריון גבוה יותר בעבודה ובלימודים. גם בסוגיה זו נשמעים טיעוני נגד ובעיקר עוסקים טיעוני הנגד בהשפעות של תקופות המעבר.

כאמור גם בסוגיה זו אין נמצא מחקרים מדעיים חד משמעיים.

תאונות הדרכים

הטענה המושמעת בתחום זה היא כי ככל שנהיגה מתבצעת בשעות אור כך פוחתת כמות תאונות הדרכים. מחקרים שעסקו בנושא מלמדים כי בתקופות המעבר ישנה עליה דרסטית בהיקף התאונות. עליה זו מיוחסת לשינויים בשיעון הביולוגי הגורמת לעייפות ששורה על הנהגים בתקופות המעבר.

על פי המחקרים שנעשו העלייה בתאונות הדרכים בתקופות המעבר מקזזת את הצמצום (כאשר זוהה) בתקופת שיעון הקיץ. חשוב לציין כי גם בסוגיה זו לא נמצאו מחקרים תקפים המסוגלים להוכיח קשר סיבתי לכאן או לכאן.

איכות חיים ובילוי בשעות הפנאי

בתחום זה עולה הטענה הכללית של נוחות, לאמור, אנשים אוהבים שעות אור בסוף היום. כלומר כי בעת החזרה מהעבודה עדיין נותרים 1.5-3 שעות אור אותן ניתן לבלות בחוץ (הורים עם ילדיהם וכיו"ב). לטענה זו תימוכין בסקרים אודות עמדות הציבור ברמת הרצון והתחושה.

ברמת העובדות העניין קשור בגילאים ובאופי תעסוקה וכו'... עוד נטען כי בשעות אלו ילדים רבים משתתפים בחוגים ובפעילויות שאינן בחוץ. עובדים רבים ובעיקר אלו שבתחומי עיסוקי הידע והמסחר מסיימים עבודתם בשעות החשכה. מכל מקום גם בתחום זה לא נחשפה הוועדה למחקרים מדעיים תקפים התומכים בטענה כזו או אחרת. כמו כן נטען שיש קושי להשכיב ילדים צעירים בשעות האור.

סיכום

בשלושת תחומי ההתייחסות העיקריים אותם נהוג לקשור כסיבות בצורך בהפעלת שעות קיץ והרחבתו ככל הניתן:

- היבטים כלכליים
- בריאות הציבור
- ואיכות חיים

לא נמצאו מחקרים מדעיים התומכים או הסותרים קשר סיבתי בין הפעלת שעות הקיץ בכלל ו/או משכו במיוחד לבין השפעות משמעותיות על תחומי החיים הנ"ל וזאת על בסיס כלל החומרים שהגיעו אלינו ממקורות מוסדיים בארץ ובחו"ל ומהציבור הרחב.

שעון הקיץ בישראל

בתקופת המנדט הבריטי הונהגו בארץ הסדרי קביעת הזמן המקובלים בבריטניה ביניהם גם הנהגת שעון הקיץ. מועדי שעון הקיץ לא היו קבועים ונקבעו ע"י הנציב העליון (בד"כ מאפריל עד ספטמבר).

עם הקמת המדינה עברה הסמכות לקביעת שעון הקיץ לשר הפנים. שעון הקיץ הונהג בישראל בין השנים 1948-1957 בשנת 1958 בוטל שעון הקיץ והונהג מחדש בשנת 1974/5. ב1976 החליט שר הפנים יוסף בורג שלא להנהיג עוד שעון קיץ, בשנת 1980 פסק בג"צ כי חובה להנהיג שעון קיץ אך את משכו ייקבע שר הפנים. בשנת 1992 חוקקה הכנסת את "חוק קביעת הזמן", לאמור ששעון הקיץ יופעל מידי שנה למשך 5 חודשים לפחות. בתחילת 2005 הגיעה הכנסת להסכמה על מועדים קבועים בעקבות הצעת חוק של ח"כ דוד אזולאי (ש"ס) וח"כ אלי אפללו (ליכוד) ובפשרה עם הצעת ח"כ חיים אורון (מרץ-יחד) כדלקמן:

"בכל שנה, בין יום שישי האחרון שלפני ה-2 באפריל בשעה 02:00, לבין יום ראשון האחרון שלפני י" בתשרי, בשעה 02:00, יוקדם הזמן בישראל בשעה אחת נוספת, כך שיקדים את זמן יקום מתואם ב 3 שעות".

מועדי שיעון הקיץ בישראל ע"פ החוק הקיים בשנים הקרובות

- 2011- התחלה 1 באפריל, סיום 2 באוקטובר (ד' בתשרי)
 - 2012- התחלה 30 במרץ, סיום 23 בספטמבר (ז' בתשרי)
 - 2013- התחלה 29 במרץ סיום 8 בספטמבר (ד' בתשרי)
 - 2014- התחלה 28 במרץ סיום 28 בספטמבר (ד' בתשרי)
 - 2015- התחלה 27 במרץ סיום 20 בספטמבר (ז' בתשרי)
 - 2016- התחלה 25 במרץ סיום 9 באוקטובר (ז' בתשרי)
- בבדיקת מחזור של 19 שנה אנחנו מקבלים, כאמור, משך זמן מינימאלי של שיעון קיץ במשך של 163 יום והתקופה המקסימאלית היא של 198 יום וממוצע של 182 יום. כלומר כחצי שנה.

ועדות אשר עסקו בשיעון הקיץ

ועדת מנכלים שמינה מר יצחק רבין ז"ל 1976- הוועדה לא מצאה שום נתונים מדעיים מהם ניתן לתמוך חיסכון באנרגיה ו/או הגדלת פריון העבודה וכיו"ב. הוועדה המליצה על הפעלת השיעון מ- 1.5.77 ל- 15.8.77 (3.5 חודשים).

ועדת צימרמן 1976- הוועדה קבעה כי לשיעון הקיץ לא הייתה כל השפעה משמעותית על התעשייה לא בתחום החיסכון באנרגיה ולא בתחום עליית הפריון.

ועדת ברעם 1983- יו"ר הוועדה השר משה ברעם, חברים גליה מאור, פרופ' ש. ישורון, פרופ' מ. פוליטשק, פרופ' ע. קורצין וד"ר קיור. הוועדה המליצה להפעיל שיעון קיץ לתקופה של עד 5 חודשים (ניסוי לשנתיים). פרופ' מ. פוליטשק הסתייג והמליץ שלא להנהיג שיעון קיץ מאחר ואין שום נתונים מובהקים לתועלת שיעון הקיץ ואין לצפות שניסוי יספק נתונים אחרים.

מבקר המדינה 1983- מבקר המדינה שבדק הנושא לא מצא שום מידע מובהק שיוכיח תועלות או נזקים שייגרמו מהפעלת או אי הפעלת שיעון הקיץ.

ועדת שרשבסקי 1985- ועדת שרשבסקי מונתה להעריך את הניסוי של שעון הקיץ שנערך בשנים 1984-5. הוועדה כללה את פרופ' ורשבסקי כיו"ר, הרב שמחה קוק, ד"ר עלי מרצבך, חיים שור, פרופ' עמירב וגדעון שור. הוועדה הגיעה למסקנה שיש לבחון את השפעות שעון הקיץ על 3 אלמנטים בעיקר: אנרגיה, תאונות דרכים והיבטים דתיים. הוועדה הגיעה למסקנה שאין מקום להפעיל שעון קיץ בשנת 1986 והמליצה כך לשר הפנים הרב יצחק פרץ.

ועדת מעקב שמינה השר נבון 1986- הוועדה הציגה מחד שביעות רצון הורים ותלמידים בתחומים מסויימים כגון:

- שיעורים אחרונים לא בוטלו בשל שעות החום
 - הליכה לבית הספר וחזרה בשעות חום סבירות
 - הקלה כללית בביתי ספר לא ממוזגים ובאזורים חמים במיוחד.
- מאידך ציינו קשיים כגון:
- קיצור שעות שינה ועייפות הגורמת קשיים בלימודים.
 - העמסה על אמהות בשעות הערב.
 - איחור בארוחת ליל שבת הקשה על ילדים קטנים.
 - קשיים בתפילות בוקר למקדימים לעבודה (קשיים בתפילת בוקר לתלמידים).

ועדת מרקוביץ- וועדת מרקוביץ פעלה בשנת 1996 וחבריה היו:

- יעקב מרקוביץ- יו"ר
- פרופ' זאן אשכנזי- חבר
- פרופ' עלי מרצבך- חבר
- ד"ר שלמה ברובנדר- חבר
- יצחק ברמן- חבר

הוועדה בהמלצותיה מבהירה כי לאחר שחקרה ובחנה את הנושא לעומק (כולל סקר רחב בקרב הציבור) מצאה כי תקופת זמן סבירה אשר תאזן בין האינטרסים והרצונות השונים של אוכלוסיית ישראל היא כ-150 יום במועדים קבועים בין 10.9 - 13.4. ע"פ הנאמר ע"י חברי הוועדה בסעיף ב' להמלצתה תקופה זו רצויה לכלל הציבור, חילוני כדתי ומצמצמת מאוד את הפגיעה בפועלים הדתיים ובאורח החיים הדתי הקשור לליל הסדר, סליחות וצום יום הכיפור.

עוד המליצה הוועדה כי הזאת השעון תהיה בשעה 02:00 (כפי שנהוג היום). עוד המליצה הוועדה לממשלה לדרג את שעות תחילת העבודה במגזרים השונים (בנקים, תעשייה, מערכת החינוך, משרדי ממשלה וכו') בשל היתרונות של הפחתת ופיזור העומס בכבישים, חיסכון בדלק, צמצום זיהום האוויר והסיכוי להפחתת תאונות הדרכים.

עמדות הציבור

את עמדות הציבור בחנה הוועדה בשלושה דרכים:

1. קבלת עמדת הציבור בכתב כתגובה לפניית הוועדה אל הציבור באמצעי התקשורת ההמוניים.

2. זימון אנשים לשימוע בוועדה.

הוועדה זימנה אנשים שפנייתם שיקפה ייצוג של עמדות הציבור שחזרו על עצמם ואשר נימקו היטב את עמדתם. בין השאר הופיעו בפני הוועדה ח"כ דוד אזולאי אשר היה שותף לניסוח החוק הקיים (תוצאה של פשרה בין הצעות החוק של חברי הכנסת דוד אזולאי משי"ס, אלי אפללו מהליכוד וחיים אורון (גיומס) ממרץ), העיתונאי נחמיה שטרסלר, המומחה לאקלים פרופ' חיים קותיאל מהחוג לגיאוגרפיה ולימודי סביבה באוני' חיפה, הרב אוריאל גנזל מנהל צהר לחקיקה (מבט יהודי לחקיקה בישראל) ועוד אזרחים מן השורה שעל פי פנייתם לוועדה היו ייצוג של עמדות רבות שפורטו בפניות הציבור לוועדה.

3. סקר מקצועי של עמדות הציבור שבוצע ע"י מכון דחף ושתוצאותיו מצורפות לדו"ח זה ופורטו בקצרה עוד להלן.

בעניין עמדות הציבור יש לציין מספר דברים:

א. חברי הוועדה יכלו לראות את השינוי הקיצוני בעמדות הציבור כפי שבא לידי ביטוי בהבדל בין תוצאות הסקר משנת 1996, שנערך במסגרת עבודת וועדת מרקוביץ, לבין עמדות הציבור כפי שבאו לידי ביטוי בסקר דחף שנערך במסגרת עבודת וועדה זו. בעוד שבסקר שנערך ב 1996 80% מהציבור תמך בקיום שיעור הקיץ הרי שבסקר דחף (שנת 2011) לא נמצא רוב להארכת משך תקופת שיעור הקיץ (50% בעד הארכה 46% בעד השארת המצב הקיים או קיצור משך תקופת שיעור הקיץ).

נראה כי שינוי זה חל לאור העובדה כי החוק הקיים, אשר חוקק בשנת 2005 האריך את משך תקופת שיעור הקיץ (בממוצע) בלמעלה מחודש (ממוצע ימי שיעור הקיץ על פי החוק הקיים הוא 182 יום). לעומת זאת בתקופה בה נערך הסקר במסגרת וועדת מרקוביץ משך תקופת שיעור הקיץ הוגבל בהתאם לחוק ל 150 יום.

עמדה עקרונית זו של שביעות רצון מסויימת מהמצב הקיים בא לידי ביטוי במכתבים שהופנו לוועדה וגם בדיברי חלק מהאנשים אשר הופיעו בפניה. עם זאת חובה לציין כי גם הובעו עמדות מועטות בכתב ובעל פה שתמכו בקיצור שיעור הקיץ.

מנגד קיבלה הוועדה פניות להארכת שיעור הקיץ וכן הובעה עמדה זו, של הצורך בהארכת תקופת שיעור הקיץ, ע"י אנשים שהופיעו בפני הוועדה.

בין הפונים לוועדה התקבלה גם פנייה (חתימות) של 61 חברי כנסת מ-9 מפלגות שונות אשר הביעו את עמדתם בצורך להאריך את משך תקופת שיעור הקיץ. חברי כנסת אלו תומכים בקיום שיעור הקיץ בין ה-1.4 ועד 15.10 מידי שנה.

נימוקים שהועלו בעד קיצור, הארכה, שמירת המצב הקיים של משך תקופת שיעון הקיץ

בפניות בכתב ובעל פה שהופנו לוועדה הועלו מגוון נימוקים באשר למשך התקופה הרצוייה להחלת שיעון הקיץ. בין נימוקים אלו ניתן להזכיר סיבות כגון:

- נימוקים שהתפרסמו בתקשורת:
 - חיסכון באנרגיה
 - השפעה חיובית על בריאות הציבור
 - שיפור רמת הבטיחות בדרכים
 - שיפור באיכות החיים
 - תרומה משמעותית לכלכלה
- חובה לציין כי נימוקים אלו לא נתמכו בשום מידע חדש או במחקרים חדשים מאלו שעמדו בפני וועדת מרקוביץ.
- חובה להדגיש כי הוועדה לא מצאה כל אסמכתא מחקרית להיות תחומים אלו מושפעים או לא מושפעים מעצם החלת שיעון הקיץ או מישכו.
- נימוקים הקשורים להשכמה בבוקר לעבודה ו/או ללימודים – כאשר עולה הבקשה שלא ליצור שיעון קיץ שיגרום לצורך לקום בחשכה (רוצים אור בין השעות 6:30-6:00 בבוקר).
- נימוקים הקשורים בהשכבת ילדים קטנים בערב- מסרבים ללכת לישון באור יום. אשר על כן החורים מבקשים כי החלת שיעון תבטיח חשכה בין 7:30 ל 8:30 בערב.
- נימוקים של נוחות ותחושה טובה של אור בסוף היום.
- נימוקים הקשורים באי רצון לערוך שינויים (המצב סביר לא צריך לתקן מה שלא מקולקל).
- נימוקים הקשורים להתאמת הזמנים לתפילת השחרית לפני יציאה לעבודה.
- נימוקים הקשורים להתאמת השעון לחגים (ליל הסדר ויום הכיפורים).

הצעות ספציפיות למשך תקופת שעות הקיץ כפי שהוצגו בפני הוועדה

1. שמירת המצב הקיים על פי החוק הקיים.

הנימוקים

- א. תואם את עונות השנה.
- ב. מאפשר משך תקופה סביר (מעל חצי שנה) להפעלת שעות הקיץ.
- ג. התקבל על בסיס דיונים ממושכים תוך לימוד הנושא לעומק ותוך התחשבות במגוון הצרכים והרצונות של הציבור.
- ד. התקבל כהסכם פשרה בכנסת בין המפלגות השונות בתקופה בה כיהן במשרד הפנים שר חילוני (השר אופיר פינס).

2. התאמת שעות הקיץ לימי השוויון בין 21.3 לבין 23.9

הנימוק

ההיגיון מאחורי הצעה זו, כפי שהוסברה ע"י מומחה האקלים פרופ' חיים קותיאל, היא כי ברגע שיש ביממה יותר אור מחושך הוא הזמן הנכון לעבור לשעות קיץ וברגע שיש ביממה יותר חושך מאור עוברים לשעות החורף. בהקשר זה יש להזכיר את הצעת וועדת מרקוביץ שקבעה כי תחילת שעות הקיץ יהיה ביום בו יש 13 שעות אור ו11 שעות חושך (שיטה שיצרה כאמור שעות קיץ בן 150 יום). עוד נימק זאת פרופ' קותיאל בהבדלים המשמעותיים בין ישראל, בה הפער בין מקסימום אור בקיץ למינימום אור בחורף הוא 4 שעות, בעוד באירופה הפער הוא 8 שעות ובצפון אמריקה 12 שעות. כך שכל שהפער גדול יותר ישנה הצדקה לתקופת שעות קיץ ארוכה יותר.

הוועדה סברה כי מאחר ומדובר בשעות קיץ המתבסס על לוח השנה הלועזי שהוא שעות שמש ראוי לקבוע את מועדי שעות הקיץ על פי הלוח הלועזי.

3. הצעת רבני צהר - 1.4 ועד 10.10

הנימוק

הרבנים מנמקים המלצתם בכך שתקופה זו בה הזריחה היא לא יאוחר מ- 06:30 מאפשרת גם לאנשים דתיים המתפללים תפילת שחרית, לפני יציאתם לעבודה, להגיע לעבודה במועד.

4. הצעת חברי הכנסת- 1.4 ועד 15.10

הנימוקים

כאמור 61 חברי כנסת חתמו על ההצעה הנ"ל. לדעת חברי הכנסת במשך תקופה זו הנך הוא לא יאוחר מ- 6:44 מה שיאפשר עדיין למתפללים להתפלל טרם יציאתם לעבודה ועדיין להגיע לעבודה בזמן. משך תקופה זו עשוי להוסיף לשעון הקיץ בממוצע כ-14 ימי שעות קיץ נוספים בשנה, דבר המאפשר לאנשים ליהנות מאור יום ארוך, כניסת שבת מאוחרת ועוד.

5. הצעת העיתונאי נחמיה שטרסלר- התאמת שעות הקיץ לנהוג באירופה

הנימוקים

- א. ישפר התיאום בפעילות הכלכלית בין ישראל לאירופה.
- ב. על פי ניתוח כלכלי של השוואה בין שני סלים אם טוב לאירופאים טוב לנו.
- ג. נותן תקופה ארוכה יותר בה ניתן ליהנות מאור יום בסוף היום.

סקר עמדות הציבור

הוועדה שכרה את שירותיה של חברת "דחף" חברת סקרים בעלת מוניטין על מנת לברר את עמדות הציבור ביחס לשאלת משך תקופת שעות הקיץ. להלן תמצית מסקנות הסקר (הסקר במלואו מצורף כנספח לדוח).

להלן הממצאים העיקריים:

להלן הממצאים העיקריים:

(1) מהי החלופה המועדפת למשך שעון קיץ מבין שלושת החלופות הבאות - השארת משך התקופה שנהוגה כיום, הארכת משך תקופת שעון הקיץ, קיצור תקופת שעון הקיץ

א) החלופה המועדפת ביותר לגבי אורך תקופת שעון הקיץ היא הארכתה מעל למשך התקופה שכיום חל שעון הקיץ. יחד עם זאת, היא מועדפת "רק ע"י מחצית המרואיינים (50%), דהיינו אין רוב להעדפתה. לעומת זאת, 46% או מעדיפים שמשך תקופת שעון הקיץ יישאר כפי שהוא היום (33%) או שיקוצר (13%). ראוי לציין כי בציבור היהודי יש רוב להארכת שעון הקיץ (55% לעומת 44% לשתי החלופות האחרות יחד).

ב) במגזר הערבי יש העדפה גבוהה להשארת המצב כפי שהוא היום (52% לעומת 30% במגזר היהודי) כמו כן, במגזר הערבי בולטת יותר מאשר ביהודי גם ההעדפה לקיצור שעון הקיץ (24% לעומת 11%).

ג) כצפוי, ככל שהקרבה לדת עולה כן קטן חלקם של התומכים בהארכת שעון הקיץ (מ-67% בקרב החילונים, ל-54% בקרב המסורתיים, ל-42% בקרב הדתיים ול-13% בקרב החרדים). יחד עם זאת, ראוי לציין העובדה שגם בקרב הדתיים שאינם חרדים הארכת שעון הקיץ היא החלופה המועדפת ביותר (42% לעומת 30% שתומכים בהשארת המשך התקופה כפי שהיא היום ו-21% שתומכים בקיצור שעון הקיץ).

(2) הסיבות לתמיכה בחלופות השונות

איתור הגורמים לתמיכה בחלופה מסוימת נערכה הן בקרב מי שתומכים בחלופה זו, והן בקרב מי שתומכים בחלופות אחרות.

א. סיבות להעדפת משך שעות הקיץ הנוכחי

1. בקרב מי שמעדיפים חלופה זו הסיבות העיקריות להעדפתה הן העדר צורך לשינוי או יתר על כן התנגדות לשינוי: 43% אומרים כי המצב הקיים בסדר ואין סיבה לשנות 12% אומרים כי המדינה נוהגת כך במשך שנים ועדיף יציבות, נראה כי הסיבה הבולטת הנוספת יותר שעות אור/יותר שעות עבודה/תורם לכלכלה נובעת מהשוואה שעורכים המעדיפים חלוקה זו בין שעות החורף לבין שעות הקיץ שנכנס זמן קצר לפני מועד הראיון. (גורמים אלו, אחד או יותר מהם, צוינו ע"י 22% מהמראיינים). סיבה בולטת נוספת היא התאמה לשעות כניסת החגים (17%).

ראוי לציין כי רק כשליש מהחרדים (33%) וכשליש מהדתניים (31%) מהדתניים מעדיפים את המצב הקיים בשל שעות כניסת החגים.

2. גם מי שמעדיפים חלופה אחרת מייחסים למי שמעדיפים את המצב הקיים את התפיסה שאין צורך בשינוי, אלא שהם נוטים יותר לכנות זאת בתואר שמרנות (23% אומרים שמרנות ורק 9% מייחסים זאת להעדר צורך בשינוי). סיבה נוספת שמיוחסת למי שמעדיפים את המצב הקיים היא התאמה לשעות כניסת החגים (25%).

ב. סיבות להעדפת הארכת שעות הקיץ לתקופה ארוכה ממה שנהוג כיום.

1. רוב המראיינים, הן אלו המעדיפים חלופה זו והן אלו שמעדיפים חלופות אחרות ציינו את הארכת שעות האור בשעות הפעילות כסיבה להעדפת חלופה זו. הנתונים המתאימים הם 83% מקרב מי שמעדיפים חלופה זו ו- 50% מקרב המעדיפים חלופה אחרת. כשליש (32%) מהמעדיפים חלופה זו אמרו כי שעות הקיץ נוח יותר ולא פרטו מדוע.

ג. סיבות להעדפת קיצור שעות הקיץ

1. אנשים שמעדיפים קיצור תקופת שעות הקיץ מציינים בעיקר את הסיבות הבאות להעדפתם זו:

- קשיים בהשכמה ובהשכבת ילדיהם. שעות הקיץ מקשה על ההשכמה בבוקר (27%) מקשה על השכבת ילדים בערב (16%). סה"כ (36%) ציינו לפחות אחת משתי סיבות אלו.
- הכבדה על אנשים דתיים: קושי לקיים תפילת שחרית בזמן (12%) קושי מבחינה דתית ללא פרוט (12%). סה"כ 24% ציינו אחד מנימוקים אלו.
- אי הסכמה עם הטענה שלשעות הקיץ יש השלכות חיוביות על הכלכלה (20%).
- הכבדה על השגרה, דהיינו שגרת שעות החורף (10%).

החרדים מציינים במקום הראשון את הגורמים הקשורים לצרכים של אנשים דתיים (58%) ובמקום השני את בעיות ההשכמה /או ההשכבה (29%). הדתיים לעמת זאת, מציינים במקום הראשון ובשכיחות גבוהה את בעיות ההשכמה /או ההשכבה (71%) ואילו את הצרכים הדתיים רק במקום השני (22%), יחד עם סתירת הטענה של השלכות חיוביות על הכלכלה (22%).

2. רוב האנשים שמעדיפים חלופות אחרות (61%) לא ידעו לציין גורמים שיכולים להוות סיבה לרצון לקיצור שעות הקיץ. הסיבות היחידות שהועלו בשכיחות לא זניחה קשורות בצרכים הדתיים ובקשיי ההשכמה והשכבת ילדים לישון בתקופת שעות הקיץ.

סיכום ומסקנות

השפעות שעון הקיץ בכלל ומשכו במיוחד

א. מאז ועדת מרקוביץ (1996) ועד היום לא נימצא שום מחקר מדעי מהימן שיוכל לתמוך או לסתור את הטענות השונים באשר להשפעות שעון הקיץ ו/או משכו על תחומים כגון:

- חיסכון באנרגיה
- תרומה לכלכלה
- תרומה לבריאות הציבור ולאיכות החיים והסביבה
- תרומה לבטיחות בדרכים
- וכיו"ב

ב. מאז ועדת מרקוביץ (1996) הוארך משך שעון הקיץ בישראל (2005) באמצעות תיקון חוק קביעת הזמן התשנ"ב-1992 ב-32 יום בממוצע. שינוי זה ניתן להעריך השפיע על עמדות הציבור באופן מובהק, כלומר שהציבור מרוצה היום יותר מהמצב הקיים (על פי סקר שנערך ע"י חברת דחף אין רוב מובהק שרוצה לשנות את משך תקופת שעון הקיץ לעומת 80% שביקש לשנות את המצב בתקופה שוועדת מרקוביץ גיבשה את המלצותיה בשנת 1996 - וראה צורך בשינוי מהותי).

ג. הנימוק המוביל בקרב המבקשים להאריך את משך תקופת שעון הקיץ הוא הרצון ליהנות מימים נוספים בהם יש שעת אור נוספת בסוף היום ואילו אלו המבקשים להשאיר המצב הקיים או אף לקצרו במעט שואפים לשעת אור נוספת בתחילת היום.

המלצות הוועדה

הוועדה גיבשה את המלצותיה בהתחשב בעמדות כל חברה תוך מציאת איזון מתאים בין ההצעות השונות שהובאו בפניה.

הוועדה ממליצה לשר לערוך שינוי במשך שעות הקיץ באופן שיוביל למספר יתרונות על פני המצב הקיים ושיבטיח איזון סביר בין הצרכים והרצונות השונים של תושבי ישראל.

היתרונות הגלומים בשינוי המוצע יהיו בין השאר:

1. תיאום טוב יותר מול זמני התפקוד הכלכלי באירופה.
2. קביעות מועדים יקל על התכנון במערכות הקשורות בלוחות זמנים.
3. שמירה על העקרונות של מעבר לשעון קיץ בסוף השבוע כדי להקל על ההסתגלות.
4. מונע מצב בו ישנן שנים בהן שעות הקיץ מצומצם עד לכדי 163 יום בלבד.
5. מאריך באופן קבוע את תקופת האור בסוף היום בהשוואה למצב הקיים ותורם לאיכות החיים.
6. מאריך תקופת שעות הקיץ ל- 193 יום מול ממוצע של 182 יום על פי החוק הקיים.
7. מבטיחה זריחה לא יאוחר משעה 06:30 בבוקר, העונה הן על צורכי משכימי קום לעבודה והן אלה שמשכימים לצורכי תפילת שחרית.

בהתחשב באמור, ממליצה הוועדה לשר לקבוע כי שעות הקיץ יתחיל באופן קבוע ביום שישי הקודם ליום ראשון האחרון בחודש מרץ בשעה 02:00 ויסתיים בתחילת יום ראשון בשבוע בשעה 02:00 שאחרי הראשון באוקטובר.

החלטת הוועדה התקבלה על דעת כל חבריה.

* הערה: באם מועד סיום שעות הקיץ יחול בראש השנה ידחה המועד לצאת החג.

הוועדה לבחינת משך תקופת שיעור הקיץ

נספחים